Euroopa Parlament
2024-2029

VASTUVÕETUD TEKSTID

P10_TA(2026)0006

Euroopa Parlamendi valimisi käsitleva akti reform – ratifitseerimise ja rakendamise takistused liikmesriikides

Euroopa Parlamendi 20. jaanuari 2026. aasta resolutsioon Euroopa Parlamendi valimisi käsitleva akti reformi kohta – ratifitseerimise ja rakendamise takistused liikmesriikides (2025/2028(INI))

Euroopa Parlament,

– võttes arvesse aluslepinguid, eelkõige Euroopa Liidu lepingu (ELi leping) artikleid 9, 10 ja 14 ning artikli 17 lõiget 7 ning Euroopa Liidu toimimise lepingu (ELi toimimise leping) artiklit 22, artikli 223 lõiget 1 ja artiklit 225,

– võttes arvesse nõukogu 20. septembri 1976. aasta otsusele[1] lisatud Euroopa Parlamendi liikmete valimist otsestel ja üldistel valimistel käsitlevat akti[2] (Euroopa Parlamendi valimisi käsitlev akt), mida on hiljem muudetud,

– võttes arvesse 20. oktoobri 2010. aasta Euroopa Parlamendi ja Euroopa Komisjoni suhete raamkokkulepet[3],

– võttes arvesse oma 11. novembri 2015. aasta resolutsiooni valimisi käsitleva Euroopa Liidu õiguse reformimise kohta[4],

– võttes arvesse oma 3. mai 2022. aasta seisukohta ettepaneku kohta võtta vastu nõukogu määrus Euroopa Parlamendi liikmete valimise kohta otsestel ja üldistel valimistel ja millega tunnistatakse kehtetuks

---

1 76/787/ESTÜ, EMÜ, Euratom: nõukoguna kokku tulnud liikmesriikide esindajate otsus esindajate otsest ja üldist Euroopa Parlamenti valimist käsitleva akti kohta (EÜT L 278, 8.10.1976, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec/1976/787(1)/oj).

2 EÜT L 278, 8.10.1976, lk 5, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec/1976/787(2)/oj.

3 ELT L 304, 20.11.2010, lk 47, ELI: http://data.europa.eu/eli/agree_interinstit/2010/1120/oj.

4 ELT C 366, 27.10.2017, lk 7.

nõukogu otsus 76/787/ESTÜ, EMÜ, Euratom ning sellele otsusele lisatud Euroopa Parlamendi liikmete valimist otsestel ja üldistel valimistel käsitlev akt (2020/2220(INL) – 2022/0902(APP))[5],

– võttes arvesse nõukogu 13. juuli 2018. aasta otsust (EL, Euratom) 2018/994, millega muudetakse otsestel ja üldistel valimistel esindajate Euroopa Parlamenti valimist käsitlevat akti, mis on lisatud nõukogu 20. septembri 1976. aasta otsusele 76/787/ESTÜ, EMÜ, Euratom[6],

– võttes arvesse Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni puuetega inimeste õiguste konventsiooni,

– võttes arvesse kodukorra artiklit 55 ning esimeeste konverentsi 12. detsembri 2002. aasta otsuse (mis käsitleb algatusraportite koostamise loa andmise korda) artikli 1 lõike 1 punkti e ja 3. lisa,

– võttes arvesse põhiseaduskomisjoni raportit (A10-0252/2025),

A. arvestades, et ELi toimimise lepingu artikliga 223 on antud parlamendile õigus algatada oma valimismenetluse reformimine eesmärgiga töötada välja ühtne kord, mida kohaldatakse kogu ELis, või kord, mis põhineb kõigile liikmesriikidele ühistel põhimõtetel, ning anda reformile nõusolek; arvestades, et ELi institutsioonid ja liikmesriigid on kohustatud järgima vastastikuse lojaalse koostöö põhimõtet, nagu on sätestatud ELi lepingu artikli 4 lõikes 3;

B. arvestades, et ühtne valimismenetlus tagaks valimisprotsessis suurema võrdsuse ja läbipaistvuse ning soodustaks ka Euroopa poliitilise ja avaliku sfääri tekkimist, tugevdades seeläbi ELi ja selle institutsioonide legitiimsust;

C. arvestades, et ELi toimimise lepingu artikli 223 lõike 1 kohaselt peavad Euroopa Parlamendi valimisi käsitleva muudetud akti jõustumise heaks kiitma kõik liikmesriigid kooskõlas oma põhiseadusest tulenevate nõuetega, kusjuures igal liikmesriigil on vaba voli otsustada, millal see ratifitseeritakse;

D. arvestades, et otsestele ja üldistele valimistele tugineva ühtse valimiskorra väljatöötamise võimalus on aluslepingutes sätestatud alates 1957. aastast;

E. arvestades, et Euroopa Parlamendi valimisi käsitlevas 1976. aasta aktis seati eesmärgiks luua selline ühtne kord ja anti parlamendile selge volitus võtta selleks vajalikke meetmeid; arvestades, et võimalus kehtestada ühtse korra asemel ühised põhimõtted tekkis alles hiljem pragmaatilistel põhjustel, kuna ühtse valimiskorra suhtes

---

5 ELT C 465, 6.12.2022, lk 171.
6 ELT L 178, 16.7.2018, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec/2018/994/oj.

ühehäälsele kokkuleppele jõudmine valmistas pikemat aega raskusi; arvestades, et selline lähenemisviisi muutus on toonud kaasa valimisreformide jätkuvalt ebaühtlase rakendamise, mis õõnestab aluslepingute ja Euroopa Parlamendi valimisi käsitleva 1976. aasta akti algset mõtet ning pidurdab Euroopa tasandi valimisraamistiku loomist;

F. arvestades, et Euroopa Parlamendi valimiste korra reformimise eesmärk peaks olema suurendada Euroopa Parlamendi valimiste demokraatlikku mõõdet ja ELi otsustusprotsessi legitiimsust, tagades kõigile ELi kodanikele võrdse võimaluse osaleda ja viies valimisraamistiku kooskõlla Euroopa Parlamendi rolliga ELi kodanike poolt otse valitava kaasseadusandjana; arvestades, et reform peaks aitama tugevdada ELi kodakondsuse mõistet, parandada parlamendi toimimist ja ELi juhtimist ning tugevdada valimiste võrdsuse, võrdsete võimaluste ja kaasamise põhimõtteid; arvestades, et see peaks suurendama läbipaistvust, ligipääsetavust ja noorte kaasatust;

G. arvestades, et kõikehõlmavat kokkulepet tõeliselt ühtse valimismenetluse kohta ei ole veel saavutatud ja praegune raamistik on väga killustatud; arvestades, et teatavates aspektides on toimunud järkjärguline lähenemine, kuid praegused riigisisesed õigusnormid põhjustavad olulistes valdkondades liikmesriigiti jätkuvalt suuri erinevusi, mis vähendab valimiste võrdsust ning õõnestab arusaama ühtsetest ja ühistest Euroopa Parlamendi valimistest ja kodanike usaldust Euroopa demokraatliku protsessi vastu;

H. arvestades, et paljudest reformidest hoolimata reguleeritakse Euroopa Parlamendi valimisi endiselt suures osas riigisiseste seadustega, valimiskampaaniad on jätkuvalt riigisisesed ja Euroopa tasandi erakonnad ei suuda piisaval määral täita oma aluslepingust tulenevat mandaati ega „aidata kaasa euroopaliku poliitilise teadvuse kujundamisele ja liidu kodanike tahte väljendamisele“, nagu on nõutud ELi lepingu artikli 10 lõikes 4; arvestades, et Euroopa tasandi erakondade ja Euroopa tasandi poliitiliste sihtasutuste põhikirja ning rahastamist käsitleva määruse[7] uuesti sõnastamine on toonud selles osas selgust;

I. arvestades, et kohtade jaotamisele kohaldub valimiskünnis, st miinimumprotsent häältest, mida erakond või koalitsioon peab koguma, et kindlustada seadusandlikus kogus koht;

---

[7] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. oktoobri 2014. aasta määrus (EL, Euratom) nr 1141/2014, mis käsitleb Euroopa tasandi erakondade ja Euroopa tasandi poliitiliste sihtasutuste põhikirja ning rahastamist (ELT L 317, 4.11.2014, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2014/1141/oj).

J. arvestades, et nõukogu otsusega (EL, Euratom) 2018/994[8] kehtestati rohkem kui 35 kohaga valimisringkondadega liikmesriikidele valimiskünnis vahemikus 2–5 %; arvestades, et valimiskünnised peavad looma tasakaalu juhitavuse ja poliitilise pluralismi vahel;

K. arvestades, et 2018. aasta reformi ratifitseerimisprotsessis on olnud viivitusi, kuna mõned liikmesriigid ei ole vajalikke ratifitseerimismenetlusi enne 2024. aasta Euroopa Parlamendi valimisi lõpule viinud;

L. arvestades, et kõigil ELi kodanikel on võrdsed võimalused osaleda demokraatlikus protsessis, et tagada kaasavam valimisprotsess; märgib, et ainult mõned Euroopa Parlamendi liikmed kuuluvad rahvus- ja etnilistesse vähemustesse, mis on liikmesriikides nende põhiseadusliku või õigusraamistiku ja asjakohaste Euroopa Nõukogu õigusaktide kohaselt ametlikult vähemusteks tunnistatud; arvestades, et Veneetsia komisjoni ja Demokraatlike Valimiste Nõukogu 15. märtsi 2005. aasta aruandes valimisreeglite ja positiivsete meetmete kohta rahvusvähemuste osalemiseks Euroopa riikide otsustusprotsessis soovitati vähemuste õiglase esindatuse tagamiseks mitmeid meetmeid;

M. arvestades, et valimiskorra reformimisel ELi toimimise lepingu artikli 223 lõike 1 alusel tuleb täielikult järgida subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtet ning liikmesriikide parlamentide kontrolli- ja ratifitseerimisõigusi;

Peamised järeldused

1. tuletab meelde, et Euroopa Parlamendi valimisi käsitlevate riiklike valimisreeglite euroopalikumaks muutmisele tuleks kasuks edasine tugevdamine, eelkõige seoses ebasoodsas olukorras olevate rühmade juurdepääsuga, ühiste tähtaegadega valimisnimekirjade lõplikuks vormistamiseks, topelthääletamise vältimisega ning Euroopa tasandi erakondade nähtavuse ja rolli suurendamisega valimisprotsessides; tuletab siiski meelde, et paljusid praeguse Euroopa Parlamendi valimisi käsitleva akti kehtivaid sätteid on rakendatud kõigis liikmesriikides, eriti proportsionaalse esindatuse süsteemi, maksimaalset 5 % valimiskünnist ja keeldu omada topeltmandaati ehk olla samal ajal Euroopa Parlamendi liige ja riigi parlamendi liige; on siiski seisukohal, et Euroopa *demos* ei ole kaugeltki veel välja kujundatud ning et tuleb suurendada poliitilisi jõupingutusi, et muuta

---

[8] Nõukogu 13. juuli 2018. aasta otsus (EL, Euratom) 2018/994, millega muudetakse otsestel ja üldistel valimistel esindajate Euroopa Parlamenti valimist käsitlevat akti, mis on lisatud nõukogu 20. septembri 1976. aasta otsusele 76/787/ESTÜ, EMÜ, Euratom (ELT L 178, 16.7.2018, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec/2018/994/oj).

EL vähem bürokraatlikuks ja rohkem demokraatlikuks;

2. kordab, et Euroopa Parlamendi valimised toimuvad jätkuvalt suures osas riiklike õigus- ja institutsiooniliste raamistike alusel, mis kavandati oluliselt teistsuguses Euroopa integratsiooni etapis; rõhutab, et need raamistikud ei vasta enam Euroopa Parlamendi suurenenud rollile ja seadusandlikele volitustele, eriti pärast Lissaboni lepingu jõustumist;

3. tuletab meelde, et nõukogu otsuses (EL, Euratom) 2018/994 on mitu sätet, mida liikmesriikidel on kohustuslik või soovituslik rakendada; märgib, et mõned liikmesriigid ei ole vabatahtlikke meetmeid rakendanud ja et liikmesriigid on teatavaid kohustuslikke meetmeid, näiteks topelthääletamise vältimise meedet rakendanud erinevalt; märgib, et enamik nõukogu otsuse (EL, Euratom) 2018/994 sätteid on endiselt vabatahtlikud; on seisukohal, et nende mittesiduvate sätete piiratud ülevõtmine näitab, et puudub poliitiline tahe ületada riiklik vastuseis ja seada sihiks demokraatlik protsess, mis kajastaks paremini Euroopa mõõdet;

4. tuletab meelde, et tähtajad valimisnimekirjade koostamiseks Euroopa Parlamendi valimiste eel on liikmesriigiti väga erinevad ning ulatuvad praegu 21 päevast 90 päevani, mis paneb kandidaadid ja valijad üle kogu ELi ebavõrdsesse olukorda, arvestades aega kampaania tegemiseks või hääletamisvalikute üle mõtlemiseks;

5. juhib tähelepanu sellele, et Euroopa avaliku sfääri loomine ja riigipiire ületav poliitiline arutelu, eelkõige Euroopa Parlamendi valimiste kontekstis, on ELi demokraatia tugevdamiseks hädavajalik; rõhutab, et Euroopa tasandi erakonnad on sellise arutelu edendamise peamine vahend; on seisukohal, et kõigil hääletussedelitel peavad olema kandidaatide nimed ja selle Euroopa tasandi erakonna logo, millega iga liikmesriigi erakond on seotud, ning et kandidaadid peaksid olema veebis, televisioonis ja raadios, plakatitel ja muudes Euroopa Parlamendi valimiskampaaniates kasutatavates materjalides piisavalt nähtavad; peab neid meetmeid miinimumeelduseks, et teavitada valijaid nende hääle Euroopa mõõtmest ja võimaldada Euroopa tasandi erakondadel täita oma rolli vastavalt ELi lepingu artikli 10 lõikele 4; on arvamusel, et need meetmed suurendaksid Euroopa Parlamendi valimiste läbipaistvust, väldiksid võimalust, et moonutatakse hääletajate õigust saada teavet erakondade vahelistest valimisliidulepingutest Euroopa Parlamendi valimistel, ja võimaldaksid kodanikel teadlikult hääletada erakonna poolt, mis kuulub nende eelistatud Euroopa Parlamendi fraktsiooni; peab kahetsusväärseks, et see nõukogu otsuse (EL, Euratom) 2018/994 kohane meede on kõigest vabatahtlik ja seda ei ole seni üle võetud ühegi riigi õigusaktidesse;

6. tuletab meelde vajadust jätkata edusamme valimisprotsessi kaasavamaks muutmisel, et tagada kõigile kodanikele, olenemata

nende olukorrast, võrdne võimalus osaleda demokraatlikus protsessis; juhib tähelepanu sellele, et mõne liikmesriigi normid ei võimalda puuetega valijatel valida neile määratud valimisjaoskonna asemel teine, mis nende vajadustele paremini vastab, või saada valimisinfot ligipääsetavas vormis; rõhutab, et igasugused takistused puuetega inimeste hääletus- ja kandideerimisõiguse kasutamisele on vastuolus ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsioonist tulenevate kohustustega ja tuleks kõrvaldada, et tagada kogu valimisprotsessis ligipääsetavus kõigile;

7. märgib, et kirja teel hääletamine ja seda täiendavad vahendid on esitatud nõukogu otsuses (EL, Euratom) 2018/994 vabatahtliku meetmena, mille eesmärk on hõlbustada puuetega inimeste ligipääsu; rõhutab, et kuigi see eesmärk on oluline, on kirja teel hääletamisel ka laiem roll valimistel osalemise paindlikumaks ja kaasavamaks muutmisel; rõhutab, et kirja teel hääletamise kui tagatud võimaluse pakkumine kõigis liikmesriikides tooks kasu mitte ainult puuetega inimestele, vaid ka kodanikele, kes ei saa erakorraliste asjaolude tõttu isiklikult hääletada; on seisukohal, et kirja teel hääletamise laiem võimaldamine suurendaks osalemist, eriti liikuvate ELi kodanike ja nooremate valijate seas, ning aitaks suurendada üldist valimisaktiivsust;

8. tuletab meelde, et ELi kodanike topeltkodakondsuse küsimust ei ole veel lahendatud, sest topeltkodakondsusega ELi kodanik võidakse ikka veel lisada automaatselt rohkem kui ühe liikmesriigi valimisnimekirja ja nimekirjast kustutamine ei ole võimalik; märgib, et võib tekkida olukord, kus topeltkodakondsusega ELi kodanik, kes on automaatselt registreeritud rohkem kui ühte valimisnimekirja, kuid hääletab ainult ühes liikmesriigis, nagu nõutud, loetakse teises liikmesriigis ikkagi mittehääletanuks ja talle võidakse selle tulemusena määrata karistus;

9. väljendab heameelt Euroopa Parlamendi algatuse üle võtta rasedus- ja sünnituspuhkuse korral kasutusele volituse alusel hääletamise kord Euroopa Parlamendi valimisi käsitleva akti muutmise kaudu, mis on tasakaalustatud ja praktiline lahendus Euroopa Parlamendi liikmete toetamiseks, tagades samal ajal esindatuse järjepidevuse;

10. rõhutab, et nõukogu otsus (EL, Euratom) 2018/994 ei ole veel jõustunud, sest ühes liikmesriigis on ratifitseerimisprotsess veel pooleli; märgib, et kuigi Saksamaa on nõukogu otsuse (EL, Euratom) 2018/994 ratifitseerinud, ei ole Saksamaa seadust Euroopa Parlamendi valimiste kohta veel muudetud, sest seni kuni 2 % künnis ei ole ELi õiguses kohustuslik, ei saa seda Saksamaa õiguses kehtestada;

11. juhib tähelepanu komisjoni rollile koordinaatorina Euroopa Parlamendi ja nõukogu vahelistes institutsioonilistes läbirääkimistes ettepaneku kohta reformida Euroopa Parlamendi valimisi käsitlevat

akti; peab väga vajalikuks pidada nõukoguga edasiviivat dialoogi, et hinnata parlamendi 2022. aasta ettepanekut ja teha edusamme; rõhutab, et edusammude puudumine ei ole tingitud tehnilistest või õiguslikest takistustest, vaid sellest, et liikmesriikidel puudub poliitiline tahe tegeleda Euroopa Parlamendi ettepanekutega; on veendunud, et see aruanne peaks andma uue tõuke institutsioonidevaheliste läbirääkimiste viivitamatuks alustamiseks 2022. aasta ettepaneku üle, ning nõuab tungivalt, et nõukogu tulevased eesistujariigid täidaksid oma kohustusi, mis tulenevad vastastikuse ja lojaalse koostöö põhimõttest;

Soovitused

12. on seisukohal, et valimisprotsessi läbipaistvus ja juurdepääs usaldusväärsele teabele on hädavajalikud tegurid, mille kaudu suurendada Euroopa poliitilist teadlikkust ja kindlustada valimisaktiivsus, mis on piisavalt suur, et käsitleda seda valijatelt saadud mandaadina; rõhutab, et kandidaatidel peaksid olema kampaania tegemiseks võrdsed võimalused ja kodanikke tuleks aegsasti teavitada Euroopa Parlamendi valimistel kandideerijatest; rõhutab seetõttu, kui oluline on ühtlustada valimisnimekirjade esitamise tähtaegu kõigis liikmesriikides, nagu Euroopa Parlament on korduvalt nõudnud;

13. rõhutab, et on hädavajalik hõlbustada juurdepääsu Euroopa Parlamendi valimistel hääletamisele ja tagada, et kõik hääleõigusega isikud saaksid valimisõigust kasutada kirja teel või muul viisil hääletades; kutsub liikmesriike üles tagama kõigile kodanikele, sealhulgas puuetega inimestele võrdse juurdepääsu teabele ja valimisprotsessile, eriti juhul, kui avalik taristu ei ole täiesti ligipääsetav; kutsub lisaks liikmesriike üles tagama puuetega inimestele õiguse hääletada ja kandideerida valimistel, kehtestades sätted, millega ühtlustatakse puuetega inimeste ligipääs hääletussüsteemidele, valimisjaoskondadele, valimismenetlustele ja valimismaterjalidele ning mis võimaldavad neil hääletada sõltumatult ja salaja; märgib, et ligipääsetavuse reguleerimise eest vastutavad täielikult liikmesriigid, ning kutsub neid üles tegema koostööd puuetega inimeste organisatsioonidega, et hinnata ja kõrvaldada õiguslikke ja praktilisi tõkkeid, mis takistavad nende osalemist valimistel nii valijate kui ka kandidaatidena;

14. kutsub kõiki liikmesriike üles rakendama kõiki nõukogu otsuses (EL, Euratom) 2018/994 esitatud vabatahtlikke meetmeid ning eelkõige suurendama valimisliitude nähtavust Euroopa Parlamendi valimistel, riikide erakondade Euroopa tasandi erakondadega seotuse nähtavust ning Euroopa valijate ühenduste ja muude Euroopa tasandi valimisüksuste nähtavust meediakampaaniate abil, kasutades ühetaolisi hääletamissedeleid, milles on iga liikmesriigi Euroopa tasandi valimisliidud selgelt ära näidatud, ning esitades sellekohast

teavet ka kõigis muudes valimismaterjalides; leiab, et riikide erakonnad ja valijate ühendused peaksid asjakohasel juhul märkima valimiskampaania ajal ära oma seotuse Euroopa tasandi erakondade või muude Euroopa tasandi valimisüksustega, seda ka hääletussedelitel;

15. kutsub kõiki liikmesriike üles astuma konkreetseid samme kandideerimisnõuete ühtlustamiseks, et tagada kõigile poliitilistele osalejatele õiglane ja võrdne juurdepääs valimisprotsessile kooskõlas ausa konkurentsi ja demokraatliku pluralismi põhimõttega;

16. rõhutab, et nõukogu otsuse (EL, Euratom) 2018/994 ratifitseerimine kõigi liikmesriikide poolt on endiselt kohustuslik, et see saaks jõustuda; kutsub seetõttu liikmesriiki, kes seda veel ei ole teinud, üles alustama ratifitseerimismenetlust;

o
o o

17. teeb presidendile ülesandeks edastada käesolev resolutsioon nõukogule ja komisjonile.